

MAHALLE YÖNETİMİ VE MAHALLE MUHTARLARININ VATANDAŞLAR TARAFINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

NEIGHBORHOOD MANAGEMENT AND EVALUATION OF NEIGHBORHOOD MUKHTARS BY CITIZENS

Doç.Dr. Mehmet GÖKÜŞ*
Yrd.Doç.Dr. Erdal BAYRAKCI**
Öğr.Gör. Hakan ALPTÜRKER***

ÖZET

Mahalleler Osmanlı İmparatorluğunda merkezi idareye yardımcı destek birimler biçiminde ortaya çıkmıştır. Zamanla kentsel yaşamda önemli bir yere sahip olmuşlardır. Mahalle muhtarları, kendilerine merkezi idarenin mührünün verildiği memurlar olma özelliğini kazanmışlardır. Cumhuriyet döneminde mahalle yönetimi ile ilgili birtakım düzenlemeler yapılmış ve bu süreçte mahalle muhtarlarına önemli görevler verilmiştir. Fakat zaman geçtikçe bu düzenlemeler yetersiz kalmıştır. En son düzenleme ise 5393 Sayılı Belediye Kanun ile yapılmıştır. Bu düzenlemeyle muhtarlara birtakım yeni görevler yüklenmiştir. Bu çalışmada muhtarlara yüklenen bu görevlerin yerine getirilmesinde halkın memnuniyetinin Nevşehir İli belediye sınırları içerisindeki mahallelerde yapılan alan araştırması ile ortaya konulmaya çalışılmıştır. Sonuç itibarıyla muhtarların yüklenen bu görevleri yeterince iyi yapamadıkları ortaya çıkmıştır.

ABSTRACT

Neighbourhoods have emerged as support units to the central government in the Ottoman Empire. Over time, they have had a central position in the urban life. Neighbourhood Mukhtars got the distinction of being officers who are given the seal of the central government. In the Republican period, some arrangements are made about neighbourhood management and the mukhtars have been granted important tasks in this process. However, as time goes by, the regulations have become insufficient. The most recent regulation related to the position of the mukhtars has been made in the Municipal Act of 5393. With this regulation, They have been loaded with some charge. In this study, people's satisfaction with the performance of these tasks, which have been ascribed to the Mukhtars, have

* Selçuk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Kamu Yönetimi Bölümü.

** Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyal ve Beşeri Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü.

*** Nevşehir Üniversitesi, Gülşehir Meslek Yüksekokulu.

been tried to analyze by a field study conducted in the neighbourhoods within the municipal boundaries of Nevsehir Province. As a result, it has become evident that the mukhtars have not fulfilled these tasks well enough.

Anahtar Kelimeler: Yerel Yönetim, Belediye, Mahalle, Muhtar, Kamu Hizmeti

Key Words: Local Government, Municipality, Neighbourhood, Mukhtar, Public Service.

GİRİŞ

Küreselleşme ile birlikte kamu yönetiminde, ağırlıklı olarak kamu hizmetlerinin yerel birimler tarafından sunulması kamu hizmetinde yerelleşme eğilimini ortaya çıkarmıştır (Aydın, 2012:152). Yerel yönetimler halka en yakın yönetim birimleri olarak yerel ihtiyaçları kısa sürede etkin ve verimli bir şekilde karşılayabilme imkânına sahiptir (Arslan, 2005:204). Halka en yakın birimler tarafından kamu hizmetlerinin üretilmesi hem halkın gerçek ihtiyaçlarının tespitini kolaylaştırmış hem de kamu kaynaklarının etkin kullanımını sağlamıştır. Bunun yanında hizmetle ilgili kararların halka en yakın birimler tarafından alınması ve yerine getirilmesi halkın bu sürece katılımını da kolaylaştırmıştır (Yüksel, 2004: 6). Yerelleşme ile birlikte kamu hizmetlerine halkın katılımının sağlanması kuşkusuz halkın beklentilerine göre kamu hizmeti sunulmasını sağlayacaktır (Sezer, 2008:164).

Kamu hizmeti yürüten birimlerin faaliyet alanı ne kadar küçülürse, toplumun tercihlerini belirlemek ve yönetime katılmak da o kadar kolaylaşacaktır (Eryılmaz, 2012:172). Kamu hizmetlerinde halka yakınlık ilkesi, kamu hizmetlerinin görülmesinde kaynakların daha akılcı kullanılmasında ve halkın demokratik eğitiminin sağlanmasında önemli rol oynamaktadır. Bu ilkede asıl olan, hizmetin yerinde ve aynı zamanda “yerinden” görülmesidir. Bu kavram zaman zaman hizmeti halkın ayağına götürmek biçiminde de anlaşılmaktadır (Keleş, 1995:3-4). Yerel ihtiyaçlar, yerel seçilmiş yetkililer tarafından merkezi yönetim yetkililerine göre daha iyi saptanmaktadır. Çünkü merkezi yönetimin taşradaki atanmış yetkilileri başkentteki üstlerine karşı halka duydukları sorumluluktan daha fazla sorumluluk duymaktadırlar (Çevik, 2004:67-68).

Ülkemizde ortaya çıkan yerel yönetim anlayışı, Tanzimat döneminde başta kentsel güvenlik olmak üzere mahalle halkının nüfus ve benzeri işlerini görececek biçimde merkezi idareye yardımcı destek birimler biçiminde görülmüştür. Bu dönemde dikkati çeken, mahalle yönetimlerinin günümüze ışık tutabilecek nitelikte hukuki düzenlemelere konu edilmiş olmasıdır. Bu süreçte mahalle muhtarları, kendilerine merkezi idarenin mührünün verildiği memurlar olma özelliğini kazanmaya başlamıştır. Cumhuriyet döneminde bir süre varlığına son verilen fakat ortaya çıkan boşluğun doldurulamaması sonucu tekrar kurulan mahalle yönetimleri, merkezi yönetimin yardımcısı ve bir tür uzantısı olarak düzenlenmiştir. Kamu yönetimimizin temel özelliği olan merkeziyetçilik mahalle yönetimleriyle ilgili düzenlemelere de yansımış, mahalleler merkezi yönetimin en küçük uç

birimi, muhtarlar ise merkezi yönetimin memuru olarak görülmüştür (Palabıyık ve Atak, 2002:367).

1. MAHALLE YÖNETİMİ VE MAHALLE MUHTARLIĞININ TARİHSEL GELİŞİMİ

Mahalle yönetimi, Türk toplumunun siyasi, sosyal ve idari ihtiyaçlarının doğal bir sonucu olarak ortaya çıkmış ve Osmanlı'dan gelen özellikleri ile Cumhuriyete aktarılmış çok yönlü bir kurumdur (Güneş, 2009:114). İdari yapımız içerisinde yer alan mahalle, Osmanlı klasik döneminde yerel düzeydeki geleneksel örgütlenmeler arasında bulunmaktaydı. Mektebi, medresesi, mescidi, meydanı ve kıraathanesi gibi ortak ve çok yönlü kullanıma açık mekânları ile mahalleli arasında sıcak ve yüz yüze ilişkilerin bulunduğu kefalet ve komşuluk hukuku esaslarının egemen olduğu sosyal yapı olarak görülmekteydi (Eryılmaz, 1992:215). XIX. yüzyıl ortalarına kadar, mahalleleri yönetenler “imam”lardı. İmam, padişah beratı ile tayin edilir ve aynı zamanda mülki ve beledi bir amir olan kadı'nın mahalle düzeyinde temsilcisi idi. Gayrimüslim mahallelerde ise bu görevi “kocabaşı” yapmaktaydı (Ortaylı, 2008:306). Olağanüstü durumlarda imamlara yardımcı olarak yanlarında “yiğitbaşı” veya “kethüda” ünvanıyla görevliler bulunmuştur. İmamlar, dinsel görevlerini yerine getirmeleri yanında idari işleri de gördüklerinden mahalle halkı üzerinde önemli etkiye sahip olmuşlardır. Doğum, ölüm, evlenme, boşanma, ikametgah değiştirme gibi nüfus işlemlerini takip etmişler, medeni hal kayıt ve sicillerini tutmuşlar, 1829 yılına kadar cenaze defin izinlerini vermişlerdir. Zabıta (yerel güvenlik) işlerinden ve özellikle de ahlak zabıtasına önem veren imamlar, mahalle içinde olup bitenden de sorumludur. Mahalle halkının arasındaki küçük anlaşmazlıkları çözme görevi de imamlara verilmiştir. Mahallede nüfus, evlendirme, cenaze defni işleriyle güvenlik işlerinden sorumlu olan imamlar aynı zamanda sulh hakimi gibi çalışmışlardır (Palabıyık ve Atak, 2002:336).

Osmanlı döneminde mahalleler yasal statü ve tüzel kişiliği olmamakla birlikte bir taraftan günlük yaşama ait tüm mahalli ihtiyaçları karşılama ve oldukça sistematik ve kapsamlı bir örgütsel işleyişe sahip olmuştur. Osmanlı İmparatorluğunda mahalle kendi kendine yeten iktisadi birimler üzerine kurulu, kendi iç örgütlenmesini oluşturmuş çok fazla nüfus hareketinin olmadığı, devletin mahalle yönetiminin iç işleyişine müdahale etmediği fakat yönetsel sistemin denge noktalarını kontrol ederek bu işleyişe katkıda bulunmuştur (Arıkbağa,1999:106). Merkezi devleti oluşturma çabalarında köy, gerçek bir yönetim birimi olarak görülmesine rağmen mahalle, içinde bulunduğu kentin ayrılmaz bir parçası olarak değerlendirilmiştir. Bu nedenle mahalle muhtarlığı geçici bir statüde görülmüştür. Buralarda güçlü bağlara sahip hazır bir yerel topluluğun bulunması ve bunun yanında yeni oluşturulmaya çalışan belediyelerin hizmet aksaklıklarından doğan boşluğun mahalle muhtarlarınca doldurulmaya başlanması etkinliğinin artmasına neden olmuştur (Arıkbağa,1999:108).

Türkiye’de muhtarlık adı altında ilk örgüt 1829 yılında”Bilad’ı Selase” (İstanbul, Üsküdar ve Eyüp) mahallelerinde kurulmuştur (Çadircı, 1970:409). Müslüman mahallelerde “evvel”(birinci) ve “sani”(ikinci) olmak üzere iki muhtar seçilmiştir. Seçilen bu muhtarlar daha önce mahalle yönetiminde imamların yaptığı görevlerin bir kısmını üstlenerek halkla hükümet arasındaki ilişkileri yürütmekle sorumlu olmuşlardır (Eryılmaz-2012-236). Burada imam, muhtara yardımcı olmanın yanında onun yaptığı işleri denetlemekle görevli olmuştur. Ayrıca imamların muhtara kefil olmak suretiyle mahalle yönetimlerinde etkinliklerini sürdürmeleri sağlanmıştır (Çadircı, 1993:7).

İstanbul dışındaki ilk muhtarlık örgütü ise 1883 yılında Kastamonu sancağında ortaya çıkmıştır. Her mahalle halkın güven ve takdirini kazanmış kişilerden “muhtar-ı evvel” ve “muhtar-ı sani” adı altında muhtar seçilmiştir. Daha sonraları bu model diğer vilayet kaza ve köylere yayılmıştır. Muhtarlar mahalle ve köylerde imamların kamu yönetimi ile ilgili görevlerini yürütmekle yükümlü kılınmışlardır. Bu süreçte muhtar zamanla imama göre daha yetkili bir yönetici haline gelmiştir (Eryılmaz, 2012:236). Muhtar ve ihtiyar heyeti üyesi olabilmek için; Osmanlı uyruğunda olmak, mahalle ile ilgisi bulunmak, en az 30 yaşında olmak ve devlete doğrudan doğruya yılda en az 100 kuruş vergi vermek şarttı. Seçmen olabilmek için ise; Osmanlı uyruklu olmak, mahalle ile ilgisi bulunmak, 18 yaşını bitirmiş olmak ve devlete doğrudan doğruya yılda en az 50 kuruş vergi vermek şarttı (Güneş, 2009:118).

Mahalle yönetimine ilişkin ilk yasal düzenleme 1864 yılında "Teşkil-i Vilayet Nizamnamesi" ile yapılmıştır. Bu nizamnamede mahalle oluşumu, muhtar ve ihtiyar heyetinin seçimi ve muhtarın görevleri belirlenmiştir. Daha sonrasında 1876 yılında çıkarılan "İdare-i Umumiye-i Vilayet Nizamnamesi" ile mahalle yönetimin görevleri daha ayrıntılı bir şekilde belirlenmiştir (Koçberber, 2005:104).

1913 yılında çıkarılan İdare-i Umumiye-i Vilayet Kanun-u Muvakkatı 148. Maddesi 1864 ve 1871 tarihli nizamnameleri yürürlükten kaldırmasıyla birlikte mahalle muhtarları 1944 tarihine kadar yasal dayanaktan mahrum halde, hükümetin izniyle görevlerine devam etmişlerdir. Mahalle muhtarlıkları belediye örgütü olan yerlerde 1934 ile 1944 yılları arasında tamamen kaldırılmıştır. Mahalle muhtarlarının görevleri bu süre zarfında belediyelere ve bazı devlet dairelerine devredilmiştir. Fakat mahalle muhtarlarının yeri doldurulmadığı için 10.04.1944 tarih ve 4541 sayılı “Şehir ve Kasabalarda Mahalle Muhtar ve İhtiyar Heyetleri Teşkiline Dair Kanun” kabul edilerek mahalle muhtarları tekrar kanunu dayanağa kavuşturulmuştur. Söz konusu kanun bazı değişikliklerle birlikte hala yürürlüktedir (Eryılmaz, 2012:237)

2. MAHALLE YÖNETİMİNİ İDARİ YAPISI VE MUHTARIN GÖREVLERİ

7 Temmuz 2005 tarih ve 5393 sayılı Belediye Kanununun 3. maddesinde mahalle “belediye sınırları içinde yer alan, ortak ihtiyaç ve öncelikleri benzer özellikler gösteren ve sakinleri arasında komşuluk ilişkisi bulunan idari birim” olarak tanımlanmıştır.

Mahalle idaresinin tüzel kişiliği olmadığı için kamu tüzel kişiliği sıfatından kaynaklanan yetkileri kullanması söz konusu değildir. Yani hukuki işlemler yapamaz, hak ve borç altına giremez, mahkemeler önünde davacı ve davalı olmaz, kamulaştırma yapamaz. Tüzel kişiliği olmayan mahallenin bütçesi de yoktur (Gözler, 2007:205). Mahallenin tüzel kişiliği olmadığı için il, belediye ve köy gibi bir yerel yönetim birimi değildir. Mahalle hizmet ve sorumluluk bakımından belediye ile değil, mülki makamlarla ilişkilendirilmiştir. Mahalli mülki makamların, mahalle muhtarları üzerinde hiyerarşik denetimi andıran yetkileri bulunmaktadır. Bununla birlikte mahalle yönetiminin organlarının seçimle iş başına gelmesi bakımından yerel yönetim birimlerine benzemektedir (Eryılmaz, 2012:222-Parlak ve Sobacı, 2012:191). Bu durumda mahalle yönetimi merkezle yerel arasında bir köprü, yönetenle yönetilen arasında ilişkiyi sağlayan bir ara kurum gibi görülebilir (Bulut, 2001:34).

Mahalle muhtarlığı ve ihtiyar heyetinin seçimi 2972 sayılı “Mahalli İdareler ile Mahalle Muhtarlıkları ve İhtiyar Heyetleri Seçimi Hakkında Kanun”a göre yapılmaktadır. Bu Kanuna göre muhtar ve ihtiyar heyeti, mahallede bulunan seçmen tarafından çoğunluk usulüne göre seçilirler. Seçilmeye ilişkin olarak genel seçilme hükümlerine ilaveten en az altı aydan beri o mahallede oturmuş olmak şartı aranır. Mahalle muhtarları ve ihtiyar heyeti üyeleri beş yıllığına seçilir. Mahalle muhtarı görevlerini aksatması durumunda, kaymakam ya da vali yazılı bir uyarıda bulunur. Aynı davranış devam ederse işten el çektilir ilçe veya il yönetim kurulu kararı ile görevlerine son verilir (Gözübüyük, 2004:215)

Mahalle Muhtarlığının herhangi bir sebeple boşalması durumunda her yıl haziran ayında seçim yapılır. Seçim yapılınca kadar mülki amirce görevlendirilecek bir ihtiyar heyeti üyesi tarafından muhtarlık görevi yürütülür. Herhangi bir sebeple muhtar seçilemezse mahallenin en büyük mülki amiri tercihen ihtiyar heyeti üyeleri arasından olmak üzere yeni seçim yapılana kadar bir “muhtar vekili” seçer. Muhtara mülki amirin onayı ile izin verilebilir. Bu durumda mülki amir, ihtiyar heyeti üyelerinden birisini muhtar vekili olarak görevlendirir. Şehir ve Kasabalardaki Mahalle Muhtar ve İhtiyar Kurulları Tüzüğü’ne göre muhtarlar kendisine çalışma yeri olarak belirli bir yer ayırmak zorundadır. Bu yerde muhtarlık işlerini görmeye yetecek kadar günün belli saatlerinde bulunmalıdır. Bu durumu mahalle halkına ilan ederek yerini en büyük mülki amire bildirmelidir. Çalışma yerinin giriş kapısının uygun bir yerine muhtarlığın adını taşıyan bir levha koymak zorundadırlar (Koçberber, 2005:107). Mahalle muhtarları merkezi yönetimden belirli bir aylık ile mahalle yönetimince yapılan iş ve işlemlere karşılık olarak iş sahiplerinden harç almaktadır. Söz konusu harçların miktarı yıllık olarak

belirlenmektedir. Harçlar muhtara aittir, muhtarlık işlerinin yürütülmesi için gerekli kira, ısıtma ve aydınlatma giderleri bu harçlardan karşılanır. Mahalle yönetiminin kendisine has bir bütçesi yoktur (Eryılmaz, 2012; 223).

Mahalle yönetiminin görevleri incelendiğinde muhtar ağırlıklı bir görev paylaşımı dikkati çekmektedir. Genelde pek çok görevi muhtar yerine getirme sorumluluğuna ve yetkisine sahip olmakla birlikte muhtarın tek başına yerine getiremediği görevler ihtiyar heyeti ile görülmektedir. İhtiyar heyeti üyelerinin görevi fahridir; karşılığında ücret veya ödenek verilmemektedir (Palabıyık ve Atak, 2002:357-362). Genel anlamda mahalle muhtar ve ihtiyar heyetleri, 4541 sayılı kanunun üçüncü maddesinde sayılan görevlerle birlikte diğer yasal düzenlemelerle kendilerine verilmiş görevleri yerine getirmektedir. Mahalle muhtar ve ihtiyar heyetinin görev ve yetkilerini aşağıdaki başlıklar halinde sınıflandırabiliriz:

a) Nüfus ve Vatandaşlık Hizmetleriyle İlgili Görevler, b) Askerlik ile İlgili Görevler, c) Seçimler ile İlgili Görevler, d) Adliye ile İlgili Görevler, e) Tapu Kadastro ile İlgili Görevler, f) Milli Eğitim ile İlgili Görevler, g) Sosyal Güvenlik ile İlgili Görevler, h) Ulusal Savunma ile İlgili Görevler, ı) Sivil Savunma ile İlgili Görevler, i) Seferberlik ile İlgili Görevler, j) Sağlık ile İlgili Görevler, k) Tarım ve Hayvancılık ile İlgili Görevler, l) Kolluk ile İlgili Görevler, m) Tebligat Kanunu ile İlgili Görevler, n) Vergilerle İlgili Görevler, o) Vakıf Arazilerinin Satışı ile İlgili Görevler, p) Diğer Görevler ve r) Mülki İdare Amirlerince verilen görevler.

Mahalle muhtarına diğer kanunlarla verilen görevler dışında 5393 Sayılı Belediye Kanununun 9.maddesinde bir takım yeni görevler verilmiştir. Bunlar sırasıyla:

a) Muhtar, mahalle sakinlerinin gönüllü katılımıyla ortak ihtiyaçları belirlemek, b) Mahallenin yaşam kalitesini geliştirmek, c) Belediye ve diğer kamu kurum ve kuruluşlarıyla ilişkilerini yürütmek, d) Mahalle ile ilgili konularda görüş bildirmek, e) Diğer kurumlarla iş birliği yapmak ve f) Kanunlarla verilen diğer görevleri yapmakla yükümlüdür.

5393 Sayılı Belediye Kanunu mahalleyle ilgili olarak belediyelere de bazı görevler yüklemiştir:

a) Belediye, mahallenin ve muhtarlığın ihtiyaçlarının karşılanması ve sorunlarının çözümü için bütçe imkânları ölçüsünde gerekli aynı yardım ve desteği sağlar, b) Kararlarında mahallelinin ortak isteklerini göz önünde bulundurur, c) Hizmetlerin mahallenin ihtiyaçlarına uygun biçimde yürütülmesini sağlamaya çalışır.

5393 Sayılı Belediye Kanunundan önce de belediyeler mahalle muhtarlarına birtakım yardımlarda bulunmaktaydı. Bu kanunla birlikte yapılan yardımların kanuni bir dayanağının ortaya çıkması sağlanmıştır.

3. ARAŞTIRMANIN AMACI VE METODOLOJİSİ

Araştırmanın Amacı

Bu çalışma, Nevşehir ili belediye sınırları içinde ikamet eden vatandaşların yaşadıkları mahallelere ilişkin olarak, 5393 Sayılı Belediye Kanununda mahalle muhtarına verilen görevlerin yerine getirilmesi konusunda algıladıkları memnuniyet düzeylerini belirlemek amacı ile yapılmış bir alan araştırmasıdır. Ayrıca çalışma, bu memnuniyet düzeyinin yaşa, eğitim durumuna, cinsiyete, meslek grubuna ve gelir durumuna göre değişip değişmediğini de ortaya koymayı amaçlamaktadır.

Ana Kütle Ve Örneklem

Türkiye İstatistik Kurumu 2011 yılı “Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Veri Tabanı” raporuna göre Nevşehir merkezinin nüfusu 88.170’dir. Bu nüfusun 43.369’u erkek, 44.801’i ise kadın vatandaşlardan oluşmaktadır.¹ %5 örneklem hatasına göre ana kütle 100.000 olan kütle temsil edecek olan örneklem büyüklüğü 383’tür.² Dolayısıyla ana kütle temsil edebilecek bir örneklem ile çalışılmıştır.

Veri Toplama

Araştırmaya 2012 yılının Temmuz ayı içerisinde başlanmıştır. Araştırmaya başlamadan önce yeterli sayıda denekte ön test çalışması yapılmıştır. Ön test ile soru ve ifadelerin anlaşılabilirliği test edilerek yanlış anlamaları ortadan kaldırmaya yönelik gerekli değişiklikler ve eksiklikler giderilmiştir. Nevşehir belediyesi sınırları içinde ikamet eden ve yaşları on sekiz ve üzeri olan (seçmen niteliğinde olan) vatandaşlarla sınırlı tutulmuş ve 900 adet anket tesadüfî olarak vatandaşlara sorularak cevaplandırılmıştır. Geçersiz anketler çıkarıldığında 857 geçerli anket geri dönüşü elde edilmiştir. 857 vatandaşın ankete katılımı ile sağlanan veriler, istatistiksel yöntemlerle analiz edilmiştir.

Veri Analiz Yöntemi

Verilerin tasnif ve analizinde SPSS for Windows 12.0 paket programı kullanılmıştır. Analizlerde, T Test, Anova, Tukey gibi farklılıkların tespitine ilişkin parametrik testler ile frekans dağılımları, güvenilirlik ve geçerlilik analizleri yapılmıştır. Anket yolu ile elde edilen bulgular tablolar haline dönüştürülmüştür.

Muhtarlara verilen görevlerin yerine getirilmesi ile ilgili olarak vatandaşların memnuniyet düzeyini ölçmek için sorular 5’ li likert ölçeğinde hazırlanmış ve araştırmaya katılanların her bir ifade için 1 ila 5 puan arasında kendilerine en uygun şıkkı işaretlemeleri istenmiştir. “1=Hiç memnun

¹ <http://tuikapp.tuik.gov.tr/adnksdagitapp/adnks.zul> 19.10.2012 tarihli erişim

² Baş, T. BAŞ, Türker (2003). Anket, 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara.

değilim” “2= Az memnunum”, “3= Orta düzeyde memnunum”, “4=Memnunum”, “5=Çok memnunum” şeklinde puanlama yapılmıştır.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma Nevşehir belediyesi sınırları içinde yapılmıştır.

4. BULGULAR

Tablo 1: Belediye Kanununun 9. Maddesinde Muhtarlara Verilen Görevler ve Bu Görevler ile Bağlantılı Verdiği Hizmetlerle İlgili Olarak Halkın Memnuniyet Oranı

	N	Min.	Max.	Ortalama	Std. Sapma
1. Mahalle muhtarının halkın gönüllü katılımı ile mahallenin ortak ihtiyaçlarını karşılamasından	857	1,00	5,00	2,78	1,23259
2. Mahallenin yaşam kalitesinin artırılması için çaba sarf etmesinden	857	1,00	5,00	2,59	1,20002
3. Mahallenin sorunlarının çözümünde Belediye ve diğer kamu kuruluşları ile işbirliği yapmasından	857	1,00	5,00	2,69	1,17882
4. Mahalle ile ilgili konularda yetkili makamlara görüşlerini bildirmesinden	857	1,00	5,00	2,72	1,18910
5. Mahalle muhtarına istendiği zaman ulaşılabilir olmasından	857	1,00	5,00	3,20	1,26676
6. Muhtarların kendinden beklenen görevleri yerine getirmeleri için mevcut düzenlemelerin yeterliliğinden	857	1,00	5,00	2,72	1,17084
7. Muhtarın çalışma ofisinin ve çalışma şartlarının yeterliliğinden	857	1,00	5,00	2,81	1,21775
8. Muhtarın düzenlediği evraklardan işlem ücreti almasından	857	1,00	5,00	2,21	1,35229

1=Hiç memnun değilim; 2=Az memnunum; 3=Orta düzeyde memnunum; 4=Memnunum; 5=Çok Memnunum

Tablol'de görüleceği üzere muhtarlarla ilgili olarak araştırmaya katılan vatandaşların “Mahalle muhtarına istendiği zaman ulaşılabilir olması” konusunda 3 puanın üzerinde bir değerlendirme yaparak orta düzeyde memnun oldukları ortaya çıkmıştır. Fakat bunun dışında muhtarların diğer hizmetleri ile ilgili olarak 3 puanın altında bir değerlendirme yaparak az memnun oldukları şeklinde bir sonuç ortaya koymuşlardır. Burada dikkati çeken “Çalışma ofisinin ve çalışma şartlarının yeterliliği” ile ilgili olarak 5393 sayılı kanunda belediyelere yardımcı olması gerektiği konusunda bir hüküm konmuştur. Fakat ortaya çıkan sonuçta belediyenin bu konuda muhtarlara yeterince yardımcı olmadıkları görülmüştür.

Tablo 2: Cinsiyete Göre Mahalle Muhtarlığından Duyulan Memnuniyet Algısına İlişkin T Testi Özet Tablosu

#		Kadın N=354		Erkek N=503		T Değeri	Anlamlılık Düzeyi
		Ar. Ort.	Std. Sapma	Ar. Ort.	Std. Sapma		
1	Mahalle muhtarının halkın gönüllü katılımı ile mahallenin ortak ihtiyaçlarını karşılamasından	2,68	1,20221	2,85	1,25002	-1,973	0,049*
5	Mahalle muhtarına istendiği zaman ulaşılabilir olmasından	3,05	1,30564	3,31	1,22910	-2,912	0,004*

1=Hiç memnun değilim; 2=Az memnunum; 3=Orta düzeyde memnunum;
4=Memnunum; 5=Çok Memnunum - *: p<0.05

Tablo 2'ye göre vatandaşların, "Mahalle muhtarının halkın gönüllü katılımı ile mahallenin ortak ihtiyaçlarını karşılaması" ve "Mahalle muhtarına istendiği zaman ulaşılabilir olmasından" algıladıkları memnuniyet düzeyi ile cinsiyet arasında anlamlı bir farklılık görülmüştür. Burada bu memnuniyet düzeyi erkeklerde kadınlara oranla biraz daha yüksek çıkmıştır.

Tablo 3: Yaş Gruplarına Göre Mahalle Muhtarlığına Duyulan Memnuniyet Algısına İlişkin Anova Testi

		Kareler Toplamı	df	Ortalama Kare	F	Sig.
Mahalle muhtarına istendiği zaman ulaşılabilir olmasından	Guruplar Arasında	28,700	4	7,175	4,545	,001*
	Guruplar İçerisinde	1344,913	852	1,579		
	Toplam	1373,613	856			

1=Hiç memnun değilim; 2=Az memnunum; 3=Orta düzeyde memnunum;
4=Memnunum; 5=Çok Memnunum *: p<0.05

Tablo 3'te görüleceği üzere %95 güven aralığı ve % 5 anlamlılık düzeyinde p(sig) değeri 0,05'ten küçük olduğu için yaş grupları değişkenine göre mahalle muhtarlığına duyulan memnuniyete vatandaşlar arasında anlamlı bir fark olduğu anova test tekniğinde ortaya çıkmıştır. Bu farklılığın hangi guruplar arasında olduğu yapılan TUKEY testi ile belirlenmiştir. TUKEY testine göre, 50 ve üzeri yaş grubunda olanlar ile 18-24, 25-30, 30-40 ve 40-50 yaş grubunda yer alanlar arasında anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir. Buna göre mahalle muhtarına ulaşma konusunda diğer yaş gurupları orta düzeyde memnun olurken, 50 ve üzeri yaş grubunda olanların, memnun oldukları görülmüştür.

Tablo 4: Eğitim Düzeyine Göre Mahalle Muhtarlığına Duyulan Memnuniyet Algısına İlişkin Anova Testi

		Kareler Toplamı	df	Ortalama Kare	F	Sig.
Muhtarın düzenlediği evraklardan işlem ücreti almasından	Guruplar Arasında	18,177	2	9,088	5,017	,007*
	Guruplar İçerisinde	1547,172	854	,995		
	Toplam	1565,349	856			

1=Hiç memnun değilim; 2=Az memnunum; 3=Orta düzeyde memnunum; 4=Memnunum; 5=Çok Memnunum - *: p<0.05

Tablo 4'e göre %95 güven aralığı ve % 5 anlamlılık düzeyinde p(sig) değeri 0,05'ten küçük olduğu için eğitim grupları değişkenine göre mahalle muhtarlığına duyulan memnuniyette vatandaşlar arasında anlamlı bir fark olduğu anova test tekniğinde ortaya çıkmıştır. “Muhtarın düzenlediği evraklardan işlem ücreti almasından” duyulan memnuniyet algısı ile eğitim düzeyi arasında anlamlı bir farklılık görülmüştür. Bu farklılığın hangi gruplar arasında olduğu yapılan TUKEY testi ile de tespit edilememiştir.

Tablo 5: Gelir Düzeyine Göre Mahalle Muhtarlığına Duyulan Memnuniyet Algısına İlişkin Anova Testi

		Kareler Toplamı	df	Ortalama Kare	F	Sig.
Mahalle muhtarının halkın gönüllü katılımı ile mahallenin ortak ihtiyaçlarını karşılamasından	Guruplar Arasında	24,074	5	4,815	,210	,007*
	Guruplar İçerisinde	1276,421	851	1,500		
	Toplam	1300,495	856			
Mahallenin yaşam kalitesinin artırılması için çaba sarf etmesi	Guruplar Arasında	22,265	5	4,453	3,131	,008*
	Guruplar İçerisinde	1210,423	851	1,422		
	Toplam	1232,688	856			
Mahallenin sorunlarının çözümünde Belediye ve diğer kamu kuruluşları ile işbirliği yapmasından	Guruplar Arasında	16,813	5	3,363	2,440	,033*
	Guruplar İçerisinde	1172,699	851	1,378		
	Toplam	1189,512	856			
Mahalle ile ilgili konularda yetkili makamlara görüşlerini bildirmesinden	Guruplar Arasında	17,458	5	3,492	2,491	,030*
	Guruplar İçerisinde	1192,890	851	1,402		
	Toplam	1210,348	856			
Mahalle muhtarına istendiği zaman ulaşılabilir olmasından	Guruplar Arasında	25,378	5	5,076	3,204	,007*

		Kareler Toplamı	df	Ortalama Kare	F	Sig.
	Guruplar İçerisinde	1348,235	851	1,584		
	Toplam	1373,613	856			
Muhtarların kendinden beklenen görevleri yerine getirmeleri için mevcut düzenlemelerin yeterliliği	Guruplar Arasında	22,854	5	4,571	3,381	,005*
	Guruplar İçerisinde	1150,605	851	1,352		
	Toplam	1173,459	856			
Muhtarın çalışma ofisinin ve çalışma şartlarının yeterliliğinden	Guruplar Arasında	25,567	5	5,113	3,499	,004*
	Guruplar İçerisinde	1243,809	851	1,462		
	Toplam	1269,377	856			

1=Hiç memnun değilim; 2=Az memnunum; 3=Orta düzeyde memnunum; 4=Memnunum; 5=Çok Memnunum - *: p<0.05

Tablo 5'te görüleceği üzere %95 güven aralığı ve % 5 anlamlılık düzeyinde p(sig) değeri 0,05'ten küçük olduğu için gelir grupları değişkenine göre mahalle muhtarlığına duyulan memnuniyete vatandaşlar arasında anlamlı bir fark olduğu anova test tekniğinde ortaya çıkmıştır. Bu farklılıkların hangi gruplar arasında olduğu yapılan TUKEY testi ile belirlenmiştir. TUKEY testine göre;

Mahalle muhtarınız halkın gönüllü katılımı ile mahallenin ortak ihtiyaçlarını karşılamasından duyulan memnuniyet algısında, 1001-2000 TL arasında geliri olanlar orta düzeyde memnun olurken, hiç geliri olmayanlar ile 3000 TL'den fazla geliri olanların az memnun olduğu ortaya çıkmıştır.

Mahallenin yaşam kalitesinin artırılması için çaba sarf etmesinden duyulan memnuniyet algısında 1001-2000 TL arasında geliri olanlarla orta düzeyde memnun olurken, 601-1000 arasında geliri olanlar ile 3000 TL'den fazla geliri olanlar az memnun olduğu görülmüştür.

Mahallenin sorunlarının çözümünde Belediye ve diğer kamu kuruluşları ile işbirliği yapmasından duyulan memnuniyet algısında 1001-2000 TL arasında geliri olanlar orta düzeyde memnun olurken 3000 TL'den fazla geliri olanların az memnun olduğu ortaya çıkmıştır.

Mahalle muhtarına istendiği zaman ulaşılabilir olmasından duyulan memnuniyet algısında 1001-2000 TL arasında geliri olanların ile 2001-3000 TL arasında geliri olanlar orta düzeyde memnun olurken, hiç geliri olmayanların az memnun oldukları görülmektedir.

Muhtarların kendinden beklenen görevleri yerine getirmeleri için mevcut düzenlemelerin yeterliliğinden duyulan memnuniyet algısında, Hiç geliri olmayanlar ile 601-1000 arasında geliri olanlar az memnun iken, 1001-2000 TL arasında geliri olanların orta düzeyde memnun olduğu ortaya çıkmıştır.

Muhtarın çalışma ofisinin ve çalışma şartlarının yeterliliğinden duyulan memnuniyet algısında ise, Hiç geliri olmayanlar ile 3000 TL'den fazla geliri olanlar az memnun olurken, 1001-2000 TL arasında geliri olanlarla orta düzeyde memnun oldukları ortaya çıkmıştır.

Bu tabloda dikkati çeken gelir gurubuna göre muhtarın görevleri ile ilgili olarak memnuniyet algısının çok fazla farklılık düzeyi göstermesidir.

Tablo 6: Meslek Gruplarına Göre Mahalle Muhtarlığına Duyulan Memnuniyet Algısına İlişkin Anova Testi

		Kareler Toplamı	df	Ortalama Kare	F	Sig.
Mahalle muhtarınız halkın gönüllü katılımı ile mahallenin ortak ihtiyaçlarını karşılamasından	Guruplar Arasında	36,969	8	4,621	3,101	,002*
	Guruplar İçerisinde	1263,525	848	1,490		
	Toplam	1300,495	856			
Mahalle muhtarına istendiği zaman ulaşılabilir olmasından	Guruplar Arasında	26,983	8	3,373	2,124	,031*
	Guruplar İçerisinde	1346,629	848	1,588		
	Toplam	1373,613	856			
Muhtarların kendinden beklenen görevleri yerine getirmeleri için mevcut düzenlemelerin yeterliliğinden	Guruplar Arasında	24,050	8	3,006	2,218	,024*
	Guruplar İçerisinde	1149,409	848	1,355		
	Toplam	1173,459	856			
Muhtarın düzenlediği evraklardan işlem ücreti almasından	Guruplar Arasında	45,260	8	5,657	3,156	,002*
	Guruplar İçerisinde	1520,089	848	1,793		
	Toplam	1565,349	856			

1=Hiç memnun değilim; 2=Az memnunum; 3=Orta düzeyde memnunum; 4=Memnunum; 5=Çok Memnunum *: p<0.05

Tablo 6'da görüleceği üzere %95 güven aralığı ve % 5 anlamlılık düzeyinde p(sig) değeri 0,05'ten küçük olduğu için meslek grupları değişkenine göre mahalle muhtarlığına duyulan memnuniyette vatandaşlar arasında anlamlı bir fark olduğu anova test tekniğinde ortaya çıkmıştır. Bu farklılıkların hangi gruplar arasında olduğu yapılan TUKEY testi ile belirlenmiştir. TUKEY testine göre;

Mahalle muhtarınız halkın gönüllü katılımı ile mahallenin ortak ihtiyaçlarını karşılaması konusunda, Öğrenciler, serbest meslek sahipleri ve ev hanımları az memnun olurken esnafın ise orta düzeyde memnun oldukları belirlenmiştir.

Mahallenin yaşam kalitesinin artırılması için çaba sarf etmesinden, Esnafın orta düzeyde memnun olurken serbest meslek sahiplerinin az memnun olduğu tespit edilmiştir.

Mahalle muhtarına istendiği zaman ulaşılabilir olmasından, Esnafın orta düzeyde memnun olurken öğrencilerin ise az memnun oldukları görülmüştür.

Muhtarların kendinden beklenen görevleri yerine getirmeleri için mevcut düzenlemelerin yeterliliğinden, Öğrenciler ile ev hanımları az memnun iken esnafın orta düzeyde memnun oldukları ortaya çıkmıştır.

Muhtarın düzenlediği evraklardan işlem ücreti almasından, Öğrenciler ile memurlar az memnun görünürken esnafın orta düzeyde memnun oldukları belirlenmiştir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

5393 Sayılı Belediye Kanununda mahalle ile ilgili yapılan düzenlemeleri, mahalle yönetimini güçlendirmek adına olumlu gelişmeler olarak değerlendirmek mümkündür. Fakat bu düzenlemeler maalesef yeterli değildir. Çünkü yapılan düzenleme belediyeleri kesin bir yükümlülük altına sokmamıştır. Belediyelerden, imkânları ölçüsünde muhtarlıklara yardım yapmaları istenmektedir. Bu imkânların, sınırının ne olduğu konusunda objektif bir ölçüt yoktur. Bu nedenle bu konuda belediyelerin yapacağı yardım tamamen belediyelerin keyfiyetine bırakılmıştır. Bunun yanında belediye kanunundaki bu düzenlemelere paralel olarak, 4541 sayılı “Şehir ve Kasabalarda Mahalle Muhtar ve İhtiyar Heyetleri Teşkiline Dair Kanun”un da günümüz şartlarına uygun olarak güncellenmesi gerekir. 4541 sayılı Kanunun ilk çıktığı yıllarda ihtiyaca cevap verecek durumda olmasına rağmen zaman içerisinde ortaya çıkan gelişmeler bu kanunun birçok maddesini hükümsüz hale getirmiştir.

Yapılan araştırmada görüldüğü üzere mahalle muhtarlarının görevleri ile ilgili konularda vatandaşları fazla memnun edemedikleri görülmüştür. Yani vatandaşların beklentilerini yeterince karşılayamadıkları ortaya çıkmıştır. Bu memnuniyetsizliğin eğitim, yaş, meslek ve gelir gruplarına göre de farklılık gösterdiği belirlenmiştir.

Mahalle yönetimi ilgili mevzuat çıkarıldıkları dönem itibarıyla oldukça çağdaş olmasına rağmen hızlı değişim ve gelişmeler karşısında günün ihtiyaçlarını karşılayamaz duruma gelmiştir. Küreselleşme süreci ile birlikte yerleşmenin de ön plana çıkması mahalle yönetiminin önemini artmasına neden olmuştur. 6360 Sayılı On Dört İilde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması İle Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile de Büyükşehir belediye sınırları içerisindeki köy ve belde belediyelerinin tüzel kişiliklerinin kaldırılarak en yakın ilçeye mahalle olarak bağlanması da özellikle Büyükşehir belediyelerinde mahalle yönetiminin önemini daha da artmasına

neden olacaktır. Bu gelişmeye paralel olarak mahalle yönetimi konusunda günümüz şartlarına uygun bir düzenlemeye gidilmesi gerekmektedir.

KAYNAKÇA

1. AYDIN, Ahmet Hamdi(2012), *Kamu Yönetimine Giriş*, Seçkin Yayıncılık, Ankara
2. ARIKBOĞA, Erbay (1999), “Yerel Yönetim Açısından Mahalle Muhtarlığına Bir Bakış”, *Çağdaş Yerel Yönetimler*, Cilt 8, Sayı 3, ss.103-125.
3. ARSLAN, Nagehan Talat(2005), “İdari ve Mali Paylaşım Açısından Merkezi Yönetim Yerel Yönetim İlişkileri”, *İ.Ü. Siyasal Bilgiler Dergisi*, No,33, ss.191-210.
4. ARSLAN, Nagehan Talat ve Mahmutoğlu Abdullah(2011), “Kamu Yönetiminde Yaşanan Değişim ve Mülki İdare Sisteminin Geleceği”, Ed. Nagehan Talat Arslan, *Kamu Yönetimi Üzerine İncelemeler*, Alfa Aktüel Yayınları, Bursa
5. BULUT, Yakup (2001), “Mahalle Muhtarlığı Üzerine Bir Araştırma”, *Çağdaş Yerel Yönetimler*, Cilt 10, Sayı 3, ss.32-51.
6. BAŞ, Türker(2003), Anket, 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara
7. ÇADIRCI, Musa(1970), “Türkiye’de Muhtarlık Teşkilatının Kurulması Üzerine Bir İnceleme”, *Belleten Dergisi*, Cilt 34, Sayı 135, ss.409-420.
8. ÇADIRCI, Musa (1993), “Türkiye’de Muhtarlık Kurumunun Tarihi Gelişimi”, *Çağdaş Yerel Yönetimler*, Cilt 2, Sayı 3, ss.3-11.
9. ÇEVİK, H. Hüseyin (2004), “Türkiye’de Kamu Yönetimi Başarısızlığına Teorik Bir Yaklaşım”, *A.Ü. S.B.F Dergisi*, Cilt 59, Sayı 3, ss 43-78.
10. ERYILMAZ, Bilal (2012), *Kamu Yönetimi*, Beşinci Baskı, Umuttepe Yayınları, Kocaeli.
11. ERYILMAZ, Bilal(1992), *Tanzimat ve Yönetimde Modernleşme*, İşaret Yayınları, İstanbul.
12. GERAY, Cevat (1995), “Kent Yönetimi İçin Yeni Yaklaşımlar ve Komşuluk(Mahalle) Biriminin Önemi”, *Çağdaş Yerel Yönetimler*, Cilt 4, Sayı 6, ss.27-38.
13. GÖZLER, Kemal (2007), *İdare Hukuku Dersleri*, Ekin Kitabevi, Bursa
14. GÖZÜBÜYÜK, Şeref (2004), *Türkiye’nin Yönetim Yapısı*, Sekizinci Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara
15. GÜNEŞ, Yaşar (2009), “Mahalle Yönetimi”, *Türk İdare Dergisi*, Sayı 465, ss.113-131.

16. KELEŞ, Ruşen (1995), “Hizmette Halka Yakınlık(Subsidiarity) İlkesi ve Yerel Yönetimler”, *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, Cilt 4, Sayı 1, ss. 3-14.
17. KOÇBERBER, Seyit (2005), “Yeni Belediye Yasası İle Mahalle Yönetimi”, *Sayıştay Dergisi*, Sayı 56, ss.103-114
18. ORTAYLI, İlber (2008), *Türkiye Teşkilat ve İdare Tarihi*, 2. Baskı, Cedit Neşriyat, Ankara.
19. PALABIYIK, H. Atak S (2002),“Türkiye’de Mahalle Yönetimi”, Ed. Bekir Parlak ve Hüseyin Özgür, *Avrupa Birliği ile Bütünleşme Sürecinde Türkiye’de Yerel Yönetimler*, Alfa, ss. 331-371.
20. PARLAK, Bekir ve Sobacı, Zahid (2012), *Ulusal ve Küresel Perspektifte Kamu Yönetimi Teorik ve Pratik*, Dördüncü Baskı, MKM Yayıncılık, Bursa.
21. SEZER, Özcan (2008), “Kamu Hizmetlerinde Müşteri (Vatandaş Odaklılık): Türkiye’de Kamu Hizmeti Anlayışı Açısından Bir Değerlendirme”, *ZKÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 4, Sayı 8, ss.147-171.
22. Türkiye İstatistik Kurumu (2012), <http://tuikapp.tuik.gov.tr/adnksdagitapp/adnks.zul> 19.10.2012.
23. YÜKSEL, Fatih (2004),“Kamu Yönetiminde Yeni Eğilimler Perspektifinde Türk Kamu Yönetiminde Reform İhtiyacı ve Kamu Yönetimi Reform Tasarısı”, Ed. Abdullah Yılmaz ve Mustafa Ökmen, *Kamu Yönetimi*, Gazi Kitabevi, Ankara.